

Toespraak Ekklesia Amsterdam 21 juni 2015
'MISSA SOLEMNIS' tekst Huub Oosterhuis, muziek Tom Löwenthal

Ten geleide

Welkom u allen in deze laatste dienst van de Ekklesia Amsterdam van dit seizoen.

Cela c'est pas une pipe, heet een bekend schilderij van René Magritte, waarop een enorme pijp staat afgebeeld - dit is geen pijp. Op uw boekje staat vandaag: 'Missa Solemnis'. Je zou erbij kunnen vermelden: *cela c'est pas une messe* - dit is geen mis zoals wij die kennen van onder anderen Bach, Mozart en Beethoven: met kyrie, gloria, credo, sanctus en agnus dei. Deze Missa Solemnis, deze 'Hoogmis', vertelt het verhaal dat onder en achter alle traditionele, katholieke en protestantse vormen van liturgie ligt: Het grote bevrijdingsverhaal van de bijbel. Het gaat over een *stem* die de doodse stilte breekt, die ons geweten wekt, die ons in deze chaoswereld gaande houdt, op weg naar een betere. Een oratorium over de *woorden* die deze stem ons in de mond legt en op het hart bindt, en waaronder wij hier van week tot week een groot uur wonen. Hoge, heftige en plechtige woorden zijn het, allemaal gewonnen uit de Schriften van Israël en uit de evangeliën. Mogen ze in ons doorklinken, dit uur en alle komende dienst-loze weken.

Overweging

1.

'Afgemat zijn de mensen / niet getraind in zoeken / graaien verwilderd in de ruimte / drinken distels en doornen'. Dat is vandaag kennelijk net zo actueel als in de tijd van de profeet Jesaja, op wiens woorden deze regels geïnspireerd zijn: 'Jonge mensen, moe en mat. Zelfs jonge mannen struikelen', schreef hij zo'n 2500 jaar geleden (Jesaja 40:30). Het zou een typering kunnen zijn van de toestand van veel van onze tijdgenoten, en misschien herkennen we ons zelf er een beetje in. Burn-out, overwerkt, depressief, de weg kwijt. Op zoek naar houvast het internet afstruinen, graaien in digitale wolken die zich steeds meer samepakken. Dorsten naar 'levend water', maar telkens weer nieuwe 'prikkel's indrinken, 'distels en doornen'. In de oren en oortjes klinken tegenstrijdige stemmen vanuit een als maar groeiende hoeveelheid social media, die zeggen: doe dit, nee dat!, eet meer, eet minder, loop, train, val af, lees dit en kijk vooral dat, mis het niet, laat je horen, laat je zien! Meestal in het Engels: you tube, blendle; sms, twitter, app, facebook. Met mobieltjes als wichelroeden permanent in de aanslag hobbelen hele massa's van het ene event naar het andere dancefeest. Wie wijst de weg? Is er een weg? Eén? Nee, talloos vele. Hallo! Wordt er nog iets *gehoord*? Iets dat doordringt in de harten, in het geweten?

2.

Komend uit die wereldchaos, onze hoofden volgestouwd met nieuws over steeds meer wanhopige vluchtelingen en pogingen tot economische crisisbeheersing, wonen wij hier in deze oude hoorzaal wekelijks een uurtje of wat onder '*zijn* woord'. Ouderwets, mobieltjes uit, stilte nu. Op adem komen en luisteren naar een heel andere stem die in onze mensengeschiedenis klinkt, vanuit een ver verleden, én van dichtbij, recht uit ons hart, ons 'geweten': 'Hoor Israël. Ik God, Ik zal, en geen ander, Ik spreek recht trouw waarheid, woorden die werken'.

Met Israël is hier natuurlijk niet de moderne Midden-Oosterse staat bedoeld, maar het volk, dat van oudsher die stem gehoord, verwoord en opgeschreven heeft. In het hart van die woorden klinkt de smeekbede: Doe recht de vreemdeling, want zelf ben je vreemdeling geweest, en balling. Hoor Israël! als je dit en dit doet en dat niet, dan komt het goed; 'nog als je oud bent zal ik je torsen'. Deze ongelooflijke, troostvolle woorden zijn de eeuwen door in vele variaties blijven klinken, ondanks het feit dat dat volk talloze keren vermalen is tussen de raderen van de geschiedenis, en ondanks het feit dat dit volk, net als alle andere volkeren, vaak niet horen wilde en wil naar die stem met haar eeuwige beroep op ons geweten. Dankzij de Israëliet Jezus van Nazaret zijn al die woorden ook ons ter ore gekomen en hebben ons hart en ons verstand veroverd, ons tot 'zijn gemeente' gemaakt.

3.

Het 'Hoor Israël', die roepstem uit de verte, is in den beginne – in beginsel - aan heel de mensheid en aan iedereen persoonlijk gericht: Hoor, jij! Het brengt ons in herinnering waar het in het leven om gaat, om zou *moeten* gaan. Iets wat wij met ons weerbarstig geheugen telkens dreigen te vergeten. Bijvoorbeeld dat wij, hoe moeilijk en gecompliceerd dat ook is, zoveel mogelijk vluchtelingen en vreemdelingen moeten opvangen en fatsoenlijk behandelen, indachtig hoe het 75 jaar geleden bij ons, in onze christelijke landen toeging: hoe vluchtelingen overal werden afgewezen en weggestuurd, om vervolgens in kampen om te komen.

4.

'Hoor Gij! Mij geschiede uw woord, ga mijn kracht niet te boven, verzacht mijn hart'. Dat antwoord op de stem is in alle tijden door tallozen herhaald, gefluisterd, geroepen, door jong en oud. Dorstend naar gerechtigheid zijn zij met de vurige moed der hoop de weg van dat woord gegáán, als op adelaarsvleugels. En altijd bleef en blijft daarbij de verwonderde vraag: 'Wie zijt Gij', wie is die God die bij monde van de profeet Jesaja zo heftig troostend, zo rotsvast zeker van zich doet spreken? Kan zo'n God wel bestaan, hebben wij die niet zelf bedacht? Zeker is wel dat ontrechten bestaan en dat wij de armen altijd bij ons hebben. Daarom blijven wij luisteren naar die stem die voor hen opkomt, naar al die 'zwijgende tastende, wachtende, horende woorden' die uit die stem zijn voortgekomen. En zo gaan wij straks, met het laatste lied, de wijde wereld in, door zonnige aardse lichte taalvelden vol 'verten, rozen, rivieren, wegen onder wolken, steden en huizen van mensen'. Moge de taal en de toon van deze 'hoge mis' van het woord, deze 'missa solemnis', met ons meegaan.

Kees Kok